

- 8. febr. 2001

NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

II. volebné obdobie

Číslo: 393/2001

904

N á v r h

poslancov Národnej rady Slovenskej republiky
Anny MALÍKOVEJ a Jozefa PROKEŠA

n a v y d a n i e

zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a mení a dopĺňa zákon č. 382/1990 Zb. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov

Návrh uznesenia:

Národná rada Slovenskej republiky
s c h v a ľ u j e
návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Anny Malíkovej a Jozefa Prokeša na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce v znení neskorších predpisov a mení a dopĺňa zákon č. 382/1990 Zb. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov

Bratislava február 2001

Národná rada Slovenskej republiky
II. volebné obdobie

N á v r h

Z á k o n

Z 2001,

ktorým sa mení a dopĺňa Zákonník práce zákon č. 65/1965 Zb. v znení neskorších predpisov a mení a dopĺňa zákon č. 382/1990 Zb. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov.

Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto zákone:

čl. I.

Zákonník práce zákon č. 65/1965 Zb. v znení zákonov č. 88/1968 Zb., č. 153/1969 Zb., č. 100/1970 Zb., č. 20/1975 Zb., č. 72/1982 Zb., č. 111/1984 Zb., č. 22/1985 Zb., č. 52/1987 Zb., č. 98/1987 Zb., č. 188/1988 Zb., č. 3/1991 Zb., č. 297/1991 Zb., č. 231/1992 Zb., č. 264/1992 Zb., úplné znenie zákon č. 451/1992 Zb., v znení zákonov NR SR č. 10/1993 Z.z., č. 275/1993 Z.z., č. 304/1995 Z.z., č. 90/1996 Z.z., č. 330/1996 Z.z., č. 379/1997 Z.z., č. 43/1998 Z.z., č. 190/1998 Z.z., č. 297/1999 Z.z., č. 95/2000 Z.z., č. 244/2000 Z.z. a č. 245/2000 Z.z. sa mení takto:

1. V § 127 ods. 2 za slová „najdlhšie však do troch rokov veku dieťaťa“ sa vložia slová „alebo do šiestich rokov veku dieťaťa v prípade starostlivosti aspoň o dve deti“.
2. V § 155 za slová „trvale sa starajúcou o dieťa mladšie ako tri roky“ sa vložia slová „alebo šesť rokov v prípade starostlivosti aspoň o dve deti“.
3. V § 157, ods. 2 sa doplní prvá veta slovami „alebo do šiestich rokov veku dieťaťa v prípade starostlivosti aspoň o dve deti“.
4. V § 159, ods. 1 na záver sa doplnia slová „alebo šesť rokov v prípade starostlivosti aspoň o dve deti“.
5. V § 160, ods. 2 sa doplní posledná veta slovami „alebo šesť rokov v prípade starostlivosti aspoň o dve deti“.

čl. II.

Zákon č. 382/1990 Zb. o rodičovskom príspevku v znení zákona č. 117/1992 Zb., zákona č. 239/1993 Z.z., zákona č. 271/1996 Z.z. a zákona č. 196/1998 Z.z. sa mení takto:

V § 2, ods. 1 sa dopĺňa písmenom c, ktoré znie:

„ c) do šiestich rokov, ak sa zároveň celodenne a riadne stará aspoň o jedno ďalšie dieťa.“

čl. III.

Tento zákon nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia v zbierke zákonov.

Dôvodová správa

Všeobecná časť

Predložený návrh noviel 2 zákonov sleduje zámer zvýšiť podporu rodiny a pomôcť najmä ženám matkám pri ich starostlivosti o malé deti.

Súčasná právna úprava zabezpečuje ochranu a pomoc štátu pri starostlivosti o dieťa do 3 rokov veku. V rámci Zákonníka práce ide o možnosť čerpania ďalšej materskej dovolenky až do dosiahnutia 3 rokov veku dieťaťa s tým, že po návrate späť do zamestnania má matka právo vrátiť sa na pôvodné pracovné miesto zaručené pracovnou zmluvou. Okrem toho má rodič (teda matka alebo otec alebo iná oprávnená osoba) možnosť poberať rodičovský príspevok ak sa riadne a celodenne stará o dieťa a ak jeho príjem zo zárobkovej činnosti je nižší ako polovica minimálnej mzdy, a to taktiež do dovŕšenia 3 rokov veku zdravého dieťaťa.

Táto právna úprava je však už nedostatočná a viaceré odborné inštitúcie vyzývajú zvýšiť vplyv rodičov na deti, najmä v súvislosti s ich výchovou. Súčasný právny stav je tak prakticky brzdu pri riešení nasledovných celospoločenských problémov:

- Pomoc rodičom pri výchove ich detí. V tejto oblasti ide o posilnenie nezávislosti rozhodovania sa rodiča (najmä matky) o otázke, či zostať dlhšie pri dieťati doma, alebo sa čo najskôr vrátiť späť do práce. Zatiaľ pretrvávajú silné zábrany proti rozhodnutiu zostať pri dieťati. Je to najmä absencia príjmu rodiča v domácnosti pri dieťati staršom ako 3 roky a ďalej to je neistota na trhu práce. To všetko znižuje životnú úroveň rodiny a núti rodiča čím skôr ukončiť nielen materskú, ale aj ďalšiu materskú dovolenku.
- Pomoc ženám pri ocenení ich práce doma. Tu ide o posilnenie inštitútu práce doma a najmä rovnoprávneho postavenia rodičov (najmä žien) v spoločnosti. Aj keď navrhovaná úprava nerieši výšku rodičovského príspevku, rozšírenie počtu oprávnených osôb zvýši prestíž činnosti venovania sa deťom ako významnej spoločenskej činnosti.
- Pomoc pri zastavení poklesu populácie. Rozšírenie okruhu oprávnených osôb čerpať ďalšiu materskú dovolenku a rodičovský príspevok, ako aj zvýšenie prestíže výchovy detí pomôže rodičom prekonať ekonomické obavy z viacpočetnej rodiny, čo v konečnom dôsledku môže zlepšiť populačnú klímu na Slovensku.
- Pomoc v nezamestnanosti. V súčasnosti časť rodičov čerpá rodičovský príspevok ako určitú náhradu podpory v nezamestnanosti. Rozšírením okruhu oprávnených osôb sa umožní podporiť aj širší počet nezamestnaných, čo bude mať pozitívny účinok na životnú úroveň ich rodín, následne na zvýšenie spotrebiteľského dopytu po základných komoditách výživy a odievania s ďalším pozitívnym dopadom na rast domácej výroby, rast nových pracovných miest a zníženie nezamestnanosti.

Predložený návrh, ktorý je v súlade s Ústavou SR ako aj súvisiacimi zákonmi, právnymi predpismi a medzinárodnými zmluvami, má za cieľ prispieť k riešeniu aktuálnych problémov rodiny.

Z prijatia predloženého návrhu zákona nevznikajú žiadne nároky na ďalšie pracovné sily a organizačné zabezpečenie. Prijatie zákona však bude mať finančný dopad na štátny rozpočet v rozsahu cca 1,5 mld. SK ročne. Predkladatelia požiadali MF SR o stanovisko k vplyvu návrhu zákona na štátny rozpočet.

Osobitná časť.

Návrh odporúča zaviesť 2 opatrenia.

K čl. I.

Prvé opatrenie sa týka rozšírenia okruhu oprávnených osôb čerpať ďalšiu materskú dovolenku. Vzhľadom na náročnosť tohto rozšírenia vo vzťahu k zamestnávateľom, navrhujeme poskytovať ďalšiu materskú dovolenku v prípade riadnej celodennej starostlivosti o dieťa do 6 rokov veku (miesto terajších 3 rokov) v tých rodinách, kde majú aj ďalšie nezaopatrené deti (deti). Matka sa tak viac bude môcť venovať nielen najmenšiemu dieťaťu, ale aj ďalším deťom. Predložený návrh novely zákona č. 65/1965 Zb. Zákonníka práce v znení neskorších predpisov upravuje tie paragrafy a odseky, kde je uvedené obmedzenie čerpania ďalšej materskej dovolenky na 3 roky veku dieťaťa.

K čl. II.

Druhé opatrenie sa týka rozšírenia okruhu oprávnených osôb poberať rodičovský príspevok. Vzhľadom na finančnú náročnosť tohto rozšírenia vo vzťahu k štátnemu rozpočtu navrhujeme poskytovať rodičovský príspevok v prípade riadnej celodennej starostlivosti o zdravé dieťa do 6 rokov veku (miesto terajších 3 rokov) v tých rodinách, kde majú aj ďalšie nezaopatrené deti (deti). Predložený návrh novely zákona č. 382/1990 Zb. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov dopĺňa paragraf 2, odsek 1 o ďalšie písmeno c/ , kde sa rozširuje okruh oprávnených osôb poberať príspevok pri starostlivosti o dieťa do šiestich rokov veku, ak sa zároveň poberateľ riadne a celodenne stará aspoň o jedno ďalšie dieťa.

K čl. III.

V čl. III. sa navrhuje termín účinnosti predloženého zákona dňom jeho vyhlásenia v zbierke zákonov.

Analýza v poberaní vybraných dávok v roku 1999

Rozloženie spoločnosti z pohľadu počtu osôb, ktoré sú účastníkmi systému sociálnej ochrany a súčasne zabezpečujú ďalší populačný rozvoj, je nasledovné:

- z 2 121,1 tis. pracujúcich je 45,4% žien (968,4 tis.),
- žien na riadnej materskej dovolenke je 23,7 tis. (cca 2,45 % z pracujúcich žien),
- žien na ďalšej materskej dovolenke je 54,4 tis. (cca 5,62 % z pracujúcich žien).

To znamená, že je cca 78,1 tis. žien, ktoré sa starali o deti a poberali v rámci rodiny zákonné sociálne dávky, a to:

Po prvé, z dávok nemocenského poistenia

- a) peňažnú pomoc v materstve poberalo priemerne mesačne 24 až 25 tis. žien, t.z. za jeden rok to finančne predstavuje 1 237,4 mil. Sk,
- b) vyrovnávací príspevok v tehotenstve, a materstve v r. 1999 dostalo 1856 žien, čo finančne predstavovalo 964 tis. Sk.

Po druhé, zo štátnej sociálnej podpory

- a) 539,1 tis. osôb poberalo prídavky na deti (PND) a 59,9 tis. osôb aj príplatky k PND, čo je spolu 568,9 tis. osôb a finančne to predstavuje sumu 9 190,0 mil. Sk za jeden rok,
- b) 126,2 tis. osôb poberalo rodičovský príspevok, ktorý mesačne predstavuje 2740,- Sk (od 01. 07. 1998) a spolu za rok finančne to predstavuje 4 417,2 mil. Sk.

Predpoklady návrhu

Zloženie domácností podľa počtu detí (bohužiaľ neexistujú štatistiky tak, aby sa dal dešifrovať vek dieťaťa), je modelovo podľa štatistiky rodinných účtov nasledovné:

domácnosti spolu v %	100,0
z toho	
bez detí	34,8
s 1 dieťaťom	23,3
s 2 deťmi	21,8
s 3 a viac deťmi	17,1

Vzhľadom na trvalý pokles pôrodnosti (od 80. rokov) a od roku 1991 – 1999 znižovania absolútneho i relatívneho zastúpenia detí v populácii o 230 tisíc (v r. 1999 sa podiel detí do 15 rokov znížil pod 20%), stálo by za úvahu už pri prvom dieťati predĺžiť materskú dovolenku (a poberanie rodičovského príspevku) do šiesteho roku veku dieťaťa. Prijatie predloženého návrhu – predĺženie rodičovskej dovolenky pri druhom a ďalších deťoch v rodine do šiesteho roku veku dieťaťa – môže prispieť k zastaveniu poklesu počtu novonarodených detí a stimulovať rozhodnutia rodičov o počatí nielen prvého, ale aj druhého prípadne ďalších detí, keď už štátny rozpočet nenájde potrebné peniaze na predĺženie poskytovania rodičovského príspevku do 6 rokov veku už pri prvom dieťati.

Súčasná situácia na trhu práce a dokázané objektívne bariéry neúspešnosti nezamestnaných rodičov (skryté odmietanie zamestnávať matky s malými deťmi) dáva šancu akceptovať posun – zvýšenie veku dieťaťa so zákonným nárokom na rodičovský príspevok v rámci systému sociálnej ochrany aspoň pre prípad dvoj- a viacdetných rodín. Rozširovanie štátneho finančného príspevku síce protirečí zámeru podporovať rodinu najmä cez systém vytvárania podmienok a možností pracovného uplatnenia ako hlavného zdroja príjmov rodiny,

avšak súčasná ekonomická situácia krajiny s vysokou mierou nezamestnanosti a nízkou cenou práce neumožňuje aplikovať takéto zásadné riešenia.

Odhad počtu poberateľov rodičovského príspevku:

Pre prípad rozšírenia možnosti poberať rodičovský príspevok už v rodinách s 1 dieťaťom do 6 rokov jeho veku sa dá predpokladať takmer zdvojnásobenie počtu dávok (okrem tých matiek, ktoré uprednostnia pracovnú kariéru) – teda zvýšenie o cca 4,0 mld. Sk ročne.

Pre prípad rozšírenia možnosti poberať rodičovský príspevok v rodinách s 2 a viac deťmi, kde aspoň jedno z nich je vo veku do 6 rokov, sa zvýšenie dá odhadovať už ťažšie. Nie sú totiž k dispozícii údaje o počte oprávnených osôb. Odhadovať sa dá, že jedno dieťa má 38 % z počtu všetkých rodín s deťmi. Čiže rozšírenie poskytovania rodičovského príspevku sa bude dotýkať asi 78 tis. rodín, z ktorých časť aj skutočne bude poberať príspevok – cca 45 tis. osôb. Po prepočítaní by išlo o zvýšenie o cca 1,5 mld. Sk ročne.

DOLOŽKA ZLUČITEĽNOSTI

Návrhu zákona s právom Európskej únie

- 1) Navrhovatelia zákona: Anna MALÍKOVÁ
Jozef PROKEŠ
- 2) Názov zákona:
Návrh zákona poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Anny Malíkovej a Jozefa Prokeša, ktorým sa mení a dopĺňa Zákonník práce, zákon č. 65/1965 Zb. v znení neskorších predpisov a mení a dopĺňa zákon č. 382/1990 Zb. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov.
- 3) V práve Európskej únie je problematika predloženého návrhu upravená:
V primárnom práve Európskej únie v Zmluve o Európskej únii.
Úpravy o sociálnom zabezpečení sú obsiahnuté v Nariadeniach Rady 1408/71 a 574/72.
- 4) Návrh zákona svojou problematikou:
Nepatrí medzi prioritné oblasti aproximácie práva uvedené v Európskej dohode o pridružení. Nariadenie č. 1408/71 ponecháva členským štátom úplnú voľnosť pri navrhovaní a rozvoji ich systémov sociálneho zabezpečenia v súlade s ich vlastnými stanoviskami (Komisia Európskeho spoločenstva, Biela kniha, str. 76 až 77).
- 5) Charakteristiky právnych noriem Európskej únie, ktorými je upravená problematika návrhu zákonov:
Podľa komplexnej stratégie modernej sociálnej ochrany sa organizácia a systém financovania ponecháva na voľný prístup každej asociovanej krajiny.
- 6) Vyjadrenie stupňa kompatibility s právnou normou Európskej únie:
Úplná